

Naša moč

Glasilo za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 43.

V Ljubljani, dne 5. oktobra 1906.

Letnik I.

Volilni zistem ljudskih sovražnikov.

Naši liberalci, ki sovražijo nižje sloje, niso bogve kako učenjaki. To so nekateri advokati, ki se razumejo zgolj na svoje paragrafe, nekaj profesorjev, ki celo svoje življenje pulijo latinske in grške koreninice, par koncipientov, ki cel dan prepisujejo akte in nekaj dijakov, ki vso svojo modrost zajemajo iz par tednikov po kavarnah. Pač pa se ti ljudje opirajo na učenih besed, kadar se gre za to, da opravičijo svojo politično eksistenco nasproti ljudstvu, ki jih kliče na odgovor za njihovo brezpomembnost v javnem življenju. Tako so sedaj naši liberalci glasno pograbili po takozvanem pluralnem volilnem redu, ker upajo, da s tem rešijo svojo nadoblast in oropajo delavca za tisto pravico, ki mu gre po splošni in enaki volilni reformi.

Kaj je ta pluralni volilni red? Po tem redu naj ima recimo vsak, ki nima nobenega premoženja in nekaj ljudskih šol en glas, tisti, ki plačuje par kronic direktnega davka, dva, tisti, ki je pa dovršil srednjo šolo, tri glasove. Štiri glasove naj velja morda glas doktorja, ki ima visokošolsko izobrazbo in tako dalje. Tako bi se končno izvolil državni zbor, kjer bi seveda bili v premoči poslanci tistih slojev, ki so imeli po več glasov. Oglejmo si to volilno spako malo bližje.

Pluralni volilni red sloni na čisto napačnem pojmovanju državne oblasti. Ljudstvo voli v državni zbor zato, da s tem pripomore v državi svojim mislim, svojim težnjam in svoji volji do popolne veljave: tu odločuje ljudstvo, kajti tu nikdo ljudstvu ne more in nima pravice narekovati, kaj smatra potrebno za občni blagor. Ljudstvo narekuje državni postav, kako naj ta oprav-

lja svoje posle, kajti ljudstvo si izvoli državni zbor ravno zato, da postave izdeluje. Če pa naj država razdeli ljudstvo v različne razrede po njihovi davčni moči in izobrazbi, potem je ves volilni zistem podoben kakšni davčni precejševalni komisiji ali pa ljudskošolskemu izpitu. Kedo more tu ugovarjati, češ, saj bi ljudstvo samo sebe ocenjevalo, se razdelilo v revnejše in premožnejše, učenejši in bolj priproste, če parlament sam sklene pluralni volilni red? Le dajte oblast res ljudstvu in videli boste, kako vas s pluralnim volilnim redom vred požene preko praga! Če je kdo učenejši kot drugi, naj pa to svojo modrost uporabi, da druge prepriča — **ljudstvo mu potem ne bo dalo le enega glasu, ampak vse!** Ne pa, da bi tisti, ki ima dobro maturitetno spričevalo, ker ima odliko v latinščini in hvalno v matematiki, imel že zaradi tega en glas več kot drugi. Mar je državna zbornica kakšna znanostna ali leposlovna akademija, kjer naj umetniki razsodijo, ali je ta ali ona drama lepa ali ne? Parlament odločuje le o tem, kaj naj se v tem ali onem slučaju stori v občni blagor. O tem pa razsodijo tisti, ki se bodo po takih postavah kdaj morali ravnati. Dosledno bi po načelu pluralne volilne pravice morali za vsako posebno postavo voliti poseben parlament. Če bi se šlo za kakšno vojaško postav, bi se ne smelo civilistom dati nobenega glasu, rezervistom dva, vojakom tri, častnikom pa štiri glasove. Tega pa ni nikjer. V vojaškem častnem sodu ima poročnik en glas in polkovnik tudi en sam glas, dasi je slednji glasom častniškega vsposobnostnega spričevala učenejši in pametnejši kot ubogi poročnik. In tako povsod. Sploh pa politične izobrazbe ni moč ocenjevati, kakor se ocenjuje maturanta pred šolsko komisijo ali pa bika na razstavi goved. In pretežno po politični izobrazbi bi se mo-

ralo razdeliti volilce v toliko in toliko skupin, od katerih bi vsaka imela več glasov kot druga. Kajti, kaj pomaga izobrazba, izpričana od šolskega nadzornika, par profesorjev in eventualno še od referenta za ljudsko in srednje šolstvo pri deželni vladi, če se gre za agilne politike, organizatorije in voditelje mas? Gotovo nekaj, a ne toliko, da bi se na tako negotovi podlagi sezidal cel parlament in odločevalo o stvareh, ki jih dostikrat, če ne večinoma, priprosti delavec lažje razume kot advokat ali profesor. Na vsak način pa vsak, ki misli, da je dovolj učen, lahko na stotero načinov upliva na to, da se ljudstvo vedno bolj politično izobrazbi, ki bo potem tudi volilo učenejši in modrejši parlament. Kedar pa ljudstvo voli, je samo svoj gospod.

Ničmenj krivična ni razdelitev volilcev po njihovi davčni moči in premoženju. Tak parlament bi ne bil nič drugega, kot čisto navadna akcijska družba. Država pa ni nobena akcijska družba in parlament ne zastopa vrednostne papirje, rente, obligacije in menjice, ampak žive skupine političnih strank, ideje, želje, načrte, socialne in narodne težnje.

Parlament, izvoljen po načelu pluralne volilne pravice, bi v resnici potlačil delavske stanove. Kede naj jamči zato, da bi število glasov tistih volilcev, ki bi jih imeli po več, ne udusilo število volilcev, ki so oddali le po en sam glas. In to bi bili v prvi vrsti nižji sloji. Zato pluralna volilna pravica ni nič drugega kot klaverno poizkus sovražnikov delavstva in nižjih ljudskih slojev, oropati nas za naša najenostavnejšo in najvažnejšo pravico: izbrati si v državni zbor toliko in takih zastopnikov, kakoršne hočemo mi.

I. P.

Pisma.

Zmagoslavje delavne ljubezni.

Kako neizmerno velika je duša ljubezni! Neumrljiva in obdana z glorio božanstva. In vaše duše, žene, so zlati kelihi, v katerih kipi ta ljubezen. Zato pa naj ne bodo nikdar prazni ti kelihi, temveč vedno naj bodo do vrha napolnjeni z močjo ljubezni, močjo bratstva. Ne dopuščajmo, da naša srca zamró v nizki vsakdanosti; zalivajmo neprestano neplodna mesta v njih, da jih pokrije sveže zelenje močne ljubezni. Ta naj se zbudi k zmagoslavju kot narava v pomladi in srca naša naj poženo zelene liste ljubezni, tako sočne, tako nežne in vendar tako močne in nepremagljive v svoji lepoti. Vsaka kaplja krvi v naših srcih naj bo kamen v svetišču človeštva. Vse naše čutenje naj se spremni v moč, vse življenje v delo, vse hrepenenje v misel. Duša ljubezni ostane vedno.

Lepša je kot vrt v pomladnem jutru in veličastnejša kot morje v poletnem večeru, ko se potaplja v njem zlato solnce.

In zato, Minka, naj ne najde žalost tvojega srca, ko pride večer po trudapolnem delu in ti omahnejo zmučene roke v naročje, duša pa ti zahrepeni po lepšem in boljšem. Naj se že naseli v tvojo dušo ponos, da si žena, ki si služi svoj vsakdanji kruh z delom svojih rok. Čiste in svete so roke delavne žene. Delo samo jim spleta zlate prstane in znojne kaplje so dragoceni biseri v njih.

Minka, nič žalosti! Ozri se na svojo mamico, katero živiš s svojim delom. Bodi ponosna in prešla bo žalost. Ponosne duše gredo samozavestno skozi življenje. Ozri se krog sebe in videla jih boš krdelo, ki delajo in se trudijo kot ti. Potrudi se, da bo ljubezen med vami; skušaj, da postanejo vaša srca vrtovi ljubezni, bratstva človeštva in gotova bodi, da pride dan, ko se združijo vaša srca v zmagoslavno pesem ljubezni. Čital sem povest o Matildi, ki

si je pripela rožo na prsi in roža je zvenela; stopila je v svetlobo, pa jo je objela tema. Zapela si je pesem, pa so ji prišle solze v oči. . . . Žalostna povest to. Ni je vesele besede v nji in zdi se mi, da se je rodila ta povest v neizmerno žalostni duši, ko je bil zunaj oblačen jesenski dan, brez solnca in luči.

Preveliko je bilo hrepenenja v duši Matildini in zato je bilo to hrepenenje kot slana zelenim listom ljubezni v njenem srcu. Prevelika je bila žalost v njenih prsih in zato je venela roža na njih, zato so se ji prikradle solze v oči.

Naj ne bodo, Minka, brezplodne želje v vaših dušah in naj jih ne zakriva vedno oblak žalosti. Jasne in čiste naj bodo, kajti le potem se zgodi, da pride tisti dan, v katerega verujemo vsi, dan zmagoslavja delavnih rok in poštenih src. Ne sanjaj brezplodnih sanj o tem, kar je bilo in ne hrepeni po tem, kar ne more biti. Verujte v se in videle boste, da se razlije ta močna vera kot studenec v srcih vas vseh in vas

Zanemarjeni del. otroci.

Zadnja desetletja vedno bolj narašča gibanje, kako skrbeti za zanemarjene otroke nižjih slojev in jim pripomoči do lepših in svetlejših dni. Tudi v Avstriji so že ustanovili več društev za varstvo otrok in 3. februarja t. l. so ustanovili posebno društvo, ki proučuje vzroke otroške bede in jih skuša odpraviti. To nas je napotilo, da o tem nekaj spregovorimo.

Stvar je žalostna dovolj. V Avstriji je od l. 1883 — 1897 bilo kaznovanih 72.300 mladeničev zaradi zločinov, koliko pa zaradi samih prestopkov, ne pové nobeno izvestje. Med temi je celih 90 odstotkov, ki se niso poboljšali in so že postali zločinci iz navade. Kazni niso imele skoro nobenega vpliva, nasprotno — še slabši postanejo taki mladostni kaznjenci. Izboljša jih le skrb zanje, združena s tisto požrtvovalno ljubeznijo, kakršno jo jim izkazujejo pravi in nesebični ljudski prijatelji. Na Anglaškem so se slučajni zločini in prestopkov mladine izdatno zmanjšali, odkar se bolj zavzemajo za te reveže v ta namen ustanovljena društva. Vzroki dušne in telesne zanemarjenosti otrok so pa zunanji in notranji.

Prvo, kar otroka dušno in telesno pokvari, je slaba hrana, nemarna in umazana obleka ter nezdrava stanovanja. Dve boleznici, takozvana rasisit in škrofuloza, ki zelo razjedata delavsko mladino, sta izključno le povzročeni vsled pomanjkljive in nezdrave hrane. Nobena bolezen pa ne upliva tako kvarno na dušni razvitek otrok, kot ravno te dve. Tak otrok nima skoro nobene moči, da se obrani zapeljevanja; posebno lahko je lačnega otroka navaditi tatvine, ki ga potem navaja stopnjema do vseh drugih zločinov. Lakota pomori nebroj dojenčkov; ne da bi pretiravali, na podlagi statistike lahko trdimo, da v Avstriji pogine polovica dojenčkov vsled lakote. Le na Bavarskem, Ruskem, Saškem in Ogrskem pomrje več dojenčkov kot v Avstriji, drugod je število teh nedolžnih žrtev povsod manjše, kot pri nas. Drugo je obleka. Če že drugo ne, pa nedostatna in nemarna obleka delavčevega otroka ponižuje, da sam nima nobenega spoštovanja do sebe in se ne zaveda, da je ravno toliko vreden kot drugi. Taka uniforma bede otroka tudi duševno potlači. Najhujše zlo, iz katerega izvirajo skoro vsa druga, so slaba stanovanja. Še slabša pa so takozvana ponočnjaštva, to so tista najeta stanovanja, kamor hodi samo ponoči spat delavec, ki si drugega udobnejšega stanovanja, kjer bi z družino lahko bival tudi čez dan, ne more najeti. Otroci morajo medtem pohajkovati po ulicah, kjer se docela izpridijo. In se navadijo hazardnih iger in naposled še alkohola, ki sicer gospoduje tudi že v delavčevem domu. Alkohol končno mladino ubije popolnoma.

Menj znani kot zunanji vzroki zanemarjenosti teh otrok, pa z njimi dostikrat v najožji zvezi, so notranji. Dosti otrok je,

ki žive v najslabših razmerah; lačni so in imajo slabe stariše in vendar se ne izpridijo, dosti je pa tudi takih, ki imajo vsega dovolj in vendar propadejo. Med temi so v prvi vrsti slaboumni otroci, takozvani idijoti. Zanemarijo se, ker si ne vedo pomagati, se nobenemu slabemu vplivu ne morejo ustaviati in svojih slabih nagnenj in nagonov ne morejo zatirati, ker so umsko zaostali. Klatijo se po svetu, boje se vsakega dela, so nezaupni, sovražni in nemarni. Zanemarijo se pa tudi takozvani epileptiki, tisti reveži, ki jih, kakor pravimo, meče božjast. Od teh propade duševno 80 odstotkov. Najhujše zločine, nasilstva, nenravna dejanja, požige, umore in uboje čestokrat zagrešijo epileptiki. Je še neka vrsta zelo čudnih otrok, ki očitvidno niso čisto pri pravi pameti in zelo nagnjeni k hudodelstvu, dasi se jim ne pozna tako lahko kakšna bolezen. Takih otrok gotovo vsakdo izmed nas pozna obilo. Sovražijo svoje stariše, učitelje, sploh vsakega, ki jih opominja in jim dobro hoče, najraje se potepajo in se vedno skušajo izgovarjati. Lažnjivi so in zelo naduti. Velik del teh otrok ni duševno zdrav.

Kako pa odpomoči tej silni bedi? O tem se dajo pisati knjige. Prvo je seveda, da si delavec opomore, če hoče imeti čil zarod, ki naj v življenju uspešno tekmuje z drugimi sloji. Toda, kako naj si opomore delavec, če je gmotno tlačjen? Za prvi hip je seveda že nekaj pripomočkov, da se sistematično zanemarjanje otrok omeji. To so delavski domovi, zdravilišča za pičance, mlekarne za dojenčke, predvsem pa popolna preureditev načina, kako se nezakonski otroci, ti veliki revčki, dadó v rejo. Taka reja navadno ni nič vredna in je vzrok raznovrstnim boleznim, pohabljenosti, izprijenosti in rane smrti teh uboščkov. Na Nemškem, posebno v Lipskem je izvrstno organizirana preskrba nezakonskih otrok. Tu jih nadzorujejo posebne ženske, ki takoj naznanijo vsak nedostatek. To zdravstveno nadzorstvo stane na leto 19 tisoč mark in se izvrstno izplača. V Avstriji je stvar še čisto neurejena in iz nezakonskih otrok vzraste zategadelj pri nas največ zločincev. Urahliti je pa pred vsem tudi treba delo otrok po tovarnah in omejiti potepuštvo. Za slaboumne otroke pa morajo delavci brezpogojno zahtevati posebni šol, kjer se jih bo poučevalo primerno po njihovih zmožnostih in se ravnalo z njimi usmiljeno. Tako jih bo mogoče tudi pravno povzdigniti.

Zmaga strokovne organizacije nad prenapetim strankarstvom.

Ni preteklo dosti več kot en teden, odkar so v Mannheimu na Nemškem zaključili letošnji veliki shod nemške socialne demokracije. Vsak shod nemških socialnih

demokratov je zanimiv, ker tu pridejo v razgovor stvari, ki jih drugače ni lahko zasledovati v življenju in delovanju tako močno razvite stranke. V prvi vrsti se je pojavil na teh shodih razpor in različne, deloma nasprotujoče si težnje posameznih socialnodemokratskih skupin in stranic. Letošnji shod je pa izmed vseh najzanimivejši in najbolj poučen. Že od leta 1903 sem, ko se je vršil strankarski shod socialne demokracije v Draždanih, ni šlo v stranki vse gladko. Socialni demokrat Bernstein je takrat bil zato, da se stranka strezni, ne pospešuje kvarnih revolucionarnih teženj in se loti zakonitega dela in mirne socialne zakonodaje v korist delavskemu stanu. Najhujši in najbolj zagrizeni socialni demokrat je Bernsteina takrat prepilil in zdelo se je, da je takozvano »Bernsteinovstvo«, stranka »revizionistov«, zamrla. Da — nastala je v Berolinu stranka »anarhističnih socialistov«, ki hočejo preobrniti z nasilno revolucijo ves družabni red. Ta rdeča prenapetost pa se ni prav obnesla. Leta 1903 je štela stranka tri milijone pristašev in 81 poslancev, od tedaj pa je sicer že naraščala, toda ne sorazmerno s številom vedno rastočega prebivalstva, zlasti »inteligence« se je stranki precej odtujila. Tudi med delavstvom samim je rastle strokovno gibanje. Socialnodemokratski delavci so se tudi z vnmom lotili dela v strokovni organizaciji; mirno ter premišljeno so se organizirali, sklepali z delodajalci koristne tarifne delavske pogodbe in se niso menili za prenapete strankine zahteve ali se vsaj tega gibanja niso vdeleževali tako vneto, kakor so to želeli agitatorji in različni priganjači. Zato je delavstvu bilo malo mar za revolucijo na Ruskem, za protivojaško gibanje, za prvi mainik in za Marksova rdeča nebesa na zemlji, ki jih nikoli ne bo. Rajši so od dne do dne, v sporazumu z delodajalci, s postavnimi sredstvi, s strokovnim, društvenim in končno s parlamentarnim delom stopnjema delali na izboljšanju svojega položaja. Tako je v primeroma zelo kratkem času prišlo do tega, da je ta **strokovna organizacija** združevala v sebi **poldrug milijon članov, politično organiziranih socialdemokratov pa je le 380.000.**

Premoč premišljenega in treznega strokovno organiziranega dela je svoj prvi veliki uspeh dosegla na letošnjem mannheimskem shodu nemške socialne demokracije. Zmagala je nad prenapetim strankarstvom in kar je glavno, uklonil je svojo revolucionarno glavo stari Bebel sam, voditelj socialdemokratov. Razpravljali so namreč o splošnem političnem štrajku. Bebel je to pot nastopil proti takemu skrajno nevarnemu sredstvu za izboljšanje položaja nižjih slojev in se popolnoma udal Legienu, predsedniku generalne komisije nemških strokovnih društev. Sploh se je na celem shodu spoznalo, da dejanski vodja delavskega gibanja ni več Bebel, ampak Legien. Še leta 1905 je Bebel v Jeni govoril za splošni politični štrajk, letos pa je svoje mnenje docela izpremenil. Ni čuda, saj so leta 1905 strokovna društva, zbrana v Kolinu sklenila, ustaviti se delavstvu nevarni in kvarni agitaciji za splošni politični štrajk in revolucijo.

Tako je zmagalo premišljeno delo nad strankarsko prenapetostjo. Delavci so končno uvideli, da jim bo le mirno in vsestransko strokovno delo pomagalo do zaželenih boljše bodočnosti.

Med brati in sestrami.

Smrtna kosa. 31. septembra t. l. je umrl mizar Ivan Merhar, brat znanega pesnika Silvina Sardenka. Luč življenja mu je vgasnila neizprosna proletarska bolezen, jetika. Merhar, vnet član »kršč. socialne zveze« in naročnik »Naše Moči« je bil med prvimi bojevniki za organizacijo našega delavstva. Dasi je stanoval daleč tam v Zg. Šiški, ni zamudil nobenega predavanja »Zveze«, nobenega važnejšega posvetovanja v korist svojih sotrpinov. Za napade ni maral, ker je bil sam do dna srca prepričan,

napoji z močno ljubeznijo nerazrušnih vezi bratstva. Velika je žena v ljubezni do moža. Velika je ljubezen žene-matere. Neizmerno velika pa naj bo ljubezen žene do trpečih. Obup, žalost, prevara, to vse mori zelene liste ljubezni naših duš. Zato pa zatrimo vse to in solnce vere v bodočnost, vere v se, vere v človeštvo naj posije po vrtovih naših src.

Cital sem povest o Matildi, ki si je pripela rožo na prsi, ko je zasanjala in zahrepenela po nedosegljivem... Roža je venela, ker je bilo preveliko hrepenenje v srcu in ure sanj brezplodne.

Ti pa, Minka, in ve vse, ki imate žuljave roke od dela, si pripnite rože na prsi, ko greste k delu in zapojte si pesem o ljubezni in videle bodele, da ne zvone nikdar cvetje vaših src. Nič žalosti, nič obupa, Minka!

Lepa je pesem ljubezni, še lepša ljubezen poštenih src. Velika je duša ljubezni. Srečna žena, katero srce je zlat kelih te velike ljubezni!

Napisal sem to, Minka, ker sem videl sinoči tvoj obraz tako žalosten kot še nikoli in ker sem našel v tvojih očeh tisto begajoče hrepenenje iz mladih dni, ko sva sanjala o gradu mramornem, z vrtom polnim razkošnega cvetja in studenci srebrnimi. Se li spominjaš princezinje z zlatimi sandali in biseri v laseh? Koliko bližja si danes mojemu srcu, ko nimaš niti biserov v laseh in ne zlatih sandalov! Samo dvoje poštenih, delavnih rok in dvoje kot morje globokih oči, skozi katere gledam v čisto dušo, tako lepo in nedolžno.

Pošiljam ti rožo...

Majhen, droben cvet. Pripni si jo v lase in lepša boš kot princezinja iz najinih sanj. Zapoj si pesem in preteklost bo sedanjost. Zmagala bo ljubezen, usmiljena in delavna.

da je stvar, ki jo je branil on, pravična in ji nizka nasprotstva ne morejo škodovati. Njegov vzor je bila mogočna delavska organizacija in zdrav, silen ter vesel delavski rod. Ta misel ga je bodrila in spemnila tja do ranega groba. Šeic 33 let star, je legel k večnemu počitku. Spomin na njegovo delo in prepričanje naj okrepi tudi naše!

Razmere v ljubljanski tobačni tovarni. Uprava naše tovarne je preskrbela primeren prostor, ki je opremljen s klopni, kjer se bode zbiralo delavstvo, ki v tovarni obedi, med opoldanskim odmorom. Prav in hvalevredno je, da je vpoštevala naše prošnje glede prostorov; prosili bi pa, da naj tudi z boljšo hrano postreže. Napravi naj se kuhinja po dunajskem vzorcu, da se bo kuhala dobra juha in prikuha vsaki dan. Dalje bi se drznili vprašati kaj je z zvišanjem plač. Nepotrebno je navajati nezno stanje delavcev vsled silne draginje, ki se z vsakim dnevom viša, ker isto vsi bridko čutimo. V zadnjem desetletju so se živila brez razlike po 40—50% podražila, istotako se je podražilo stanovanje, kurivo, obleka, a mi delavci imamo zelo pičle plače; komaj vsakih par let nam vržejo kakkega pol groša. Gospodje ne pomislijo, da smo delavci še bolj potrebni draginskih doklad, kakor oni, ker imajo takointako že dobro plačo. S to plačo ni mogoče po človeško živeti, treba je ali stradati, ali pa si pomagati na kak drug način. Skoro vsi delavci morajo, ko se zvečer vrnejo iz tovarne, mesto, da bi si odpočili od naporne dela čez dan, zopet na delo, katero traja mnogokrat pozno v noč, da sebe in družino pošteno preživijo. Naši gospodje tega menda ne vedo, če pa ne verujejo, naj zahtevajo dokazov in našli jih bomo na stotine... Gotovo je tudi to, da imamo delavci poleg slabe hrane, premalo počitka, kar je eden glavnih vzrokov pogostega hiranja in umiranja. Poslali smo v tem oziru spomenico ravnateljstvu, v kateri smo navedli naše težnje, a do danes še nismo dobili nikakega odgovora. Mi z molkom ne bomo zadovoljni; trkali bomo tako dolgo in vedno močneje, da bomo dopovedali merodajnim krogi, da imamo poleg dolžnosti, za katere žrtvujemo zdravje in mnogokrat tudi življenje, tudi pravice. Za danes bodi dovolj, prihodnjič pa odločneje. Ali bi sicer radi vse take zadeve ustmenu g. ravnatelju samemu povedali, ker pa on naše odposlance, ki jih k njemu pošiljamo, le prerad odslavlja, bomo pa v »Naši Moči, govorili. Sicer imamo pravila, ki govore, da je dovoljeno deputacijo šestih oseb k ravnatelju poslati, pa on to kaj rad pozablja.

Se nekaj iz tobačne tovarne. Neolika-nega, surovega človeka dandanes najlažje spoznaš po tem, kako on sodi o stvareh, ki se tičejo najglobljega prepričanja in naziranja drugih ljudi. Kdor zabavlja čez vero ali pa čez tvoje politično mišljenje, se vtika v zadeve, ki mu prav nič mar niso, ta spada med turške divjake, ki se tudi med seboj koljejo zavoljo Korana. Tudi v naši ljubljanski tovarni imamo takega paznika, ki se norčuje iz delavk, če jutraj, predno se lotijo dela, molijo. S svojim vedenjem iz-ziva delavke, kadi cigareto in ima svojo modro glavo pokrito s klobukom ravno takrat, ko delavke opravljajo svojo pobožnost, dasi tega ne stori noben olikan človek, bodisi mohamedanec ali protestant. Tudi drugače se ta človek odlikuje, delavke, ki mu niso dovolj, šikanira na vse mogoče načine. Pretečeni teden obdolžil je brez vsakega povoda neko delavko-novinko, da ima glavo nesnažno in jo je dal preiskati po neki preglednici. Ta seve ni našla nič temu podobnega. Uboga delavka pa je bila pred celim oddelkom 100 delavk obdolžena, da se ne čedi. To dejanje je dal po njegovi prvotni navedbi izvršiti na povelje uradnika dotičnega oddelka, ko se je pa delavka radi tega pri tem uradniku pritožila, je pa vse vtajil. Mi temu gospodu svetujemo, naj ne hodi na solnce, kajti njegovo maslo se tudi po zimi lahko stopi. Mi imamo dovolj gradi-va, da take ljudi storimo ponižne.

Nedeljski počitek v vevški tovarni. V naši tovarni nas imajo tako radi, da nas še v nedeljo ne morejo pogrešati. V vsaki

drugi tovarni morajo delavci v nedeljo že ob šestih jutraj ustaviti delo, pri nas pa smemo delati naprej do osmih in včasih nam naši gospodje celo dovolijo do desetih delati. Ni ravno redki slučaj, če Vevčani namerijo na delavce, ki se po nepretrganem osemnajsturnem delu izmučeni vlečejo iz tovarne, šele ob dveh popoldne, ko se vračajo od popoldanske službe božje. Ali tem delavcem tudi potem ni treba dolgo počivati, kajti že ob 4. jutraj se smejo v ponedeljek vrniti na delo. To vse se v Vev-čah vzlic postavi o nedeljskem počitku lahko godi, kajti orožniška postaja je le par sto korakov oddaljena od tovarne. Kdo naj bi pa kaznoval kmeta, ki malo preživahno počiva z gajzelnikom, če se bodo preveč ukvarjali z tovarniško gospodo? Gospod obrtni nadzornik pa tudi ne more priti v tovarno na obisk, ker se je gospodi lani zameril. Pa naj še kdo reče, da nam v Vev-čah ni dobro!

Petindvajsetletnico kot tiskar obhaja te dni g. Raiko Pirkovič, podvodja v tiskarni I. Blasnikovih naslednikov. Slavljeneč uživa kot stavec vsled vedno ljubeznivega občevanja in odkritosrčnega značaja, v lastnosti kot podvodja pa radi odločnega neustrašnega nastopa v prid delavcem vsestransko priljubljenost — Pridružujemo se jubilarjem častivcem z željo, naj bi tako mladeniško čil dočakal tudi svoj zlati jubilej na polju »črne umetnosti.«

Krvoses kapitalizem.

Pravi trukzistem vlada pri tovarnarju Lappu v savinjski dolini na Štajerskem. Skalski Lapp gotovo noče od delavcev mesto denarja za svoj dragi premog vzeti pleha, delavce pa vendar od dne do dne slabše plačuje in to še v ponedeljek s plehom. Torek pa morajo delavci s tem plehom v Lappovo skladišče, ker drugod jim za tisti pleh z napisom »Werk Wöllen« nič ne dajo, stradati pa z otroci vred tudi ne moreš do plačilnega dne. Pa ko bi bil delavec tukaj vsaj boljše postrežen in ceneje, ali ko bi od tega imel kak delež, toda ves čisti dobiček ima tovarna. Kakor z verigo je ubogi delavec navezan na takega človeka, ki od svojih sužnjov še zahteva politično prepričanje. Tu ni druge pomoči, kot organizacija. Tako kot tem delavcem, se godi tudi trpinom v Mozirju, na Polželi in v Grižah.

Z lastnimi močmi.

Javna predavanja »Slovenske krščansko socialne zveze« se prično zopet prihodnji torek, dne 9. oktobra. Predavanja se bodo vršila vsak torek točno ob polu 8. uri zvečer v dvorani »Slovenske kršč.-socialne zveze.« **Prihodnji torek predava dr. Jan. E. Krek!** Delavci in delavke, pridite v velikem številu k temu zanimivemu predavanju in opozarjajte tudi svoje znance na javna predavanja »Slov. kršč.-soc. zveze«.

Kaj je s I. ljubljanskim delavskim konsumnim društvom? Tako se je morebiti v pretečenem letu že marsikdo povprašal. — Bilo je namreč mnogo naših članov in somišljenikov, ki so bili vsled tega prestrašeni, ko so zaprli »Splošno konsumno društvo« v Ljubljani in to tembolj vsled zadnjega običnega zbora, ki je bil za društvo zelo kritičen. Šlo se je 1. zato, ali naj se čisti dobiček v znesku čez 4000 K razdeli med člane ali pa pokrije z njim neka stara neizterljiva terjatev, takozvani Kotnikov dolg itd., 2. ali naj pridejo tudi ženske v odbor? Starejši, odborniki in tudi nekaj članov, se je obema zahtevama z vso silo upiralo — a večina se je odločila proti njim. Med tema strankama pojavilo se je vsled tega neko nesoglasje, ki je pa — kar z veseljem konstatiramo — skoro docela poravnano, le par najtrdovratnejših se je društvu odtujilo, pa tudi to si bode novi odbor

s svojo spravljivostjo pridobil. Pa ne samo tega sovražnika je društvo imelo; še mnogo nevarnejša je bila razvada, da se je nekaterim članom preveč kreditiralo, to je blaga na upanje dajalo. Ker se je pa pri zadnjemu običnemu zboru sklenilo, da se sme vsakemu članu upati le toliko, kolikor ima vplačanega deleža — in pa ker pretečeno leto ni bila izplačana nikaka dividenda — se je letošnje leto promet nekoliko znižal. Pa takoj tukaj moramo z veseljem konstatirati, da vse to je rano le izrezalo in očistilo — kajti danes stoji društvo kot pomlajeno, družabniki so zanj vneti in društvene odbornice se izvrstno izkazale. Ako še pripomnimo, da je tudi, kakor spodaj izvedeno — društvena bilanca z dne 1. septembra t. l. še dokaj povoljna, smo povedali dobromislečim naročnikom »Naše Moči«, ki se zanimajo za naše konsumno društvo in pa članom tega društva, vse.

Bilanca z dne 1. sept. 1906 je sledeča: Premoženje: V blagu in tekočih terjatvah 11.248 K 83v, gotovina 3435 K 61 v, inventar 2260 K 45 v, stari dolg pri članih 3592 K 24 v, naložene glavnice 110 K in 491 K 53 v, skupaj 21.138 K 66 v. Dolg: Rezervni zalog 1644 K 5 v, vplačani deleži 13.294 K 86 v, še ne izplačani dobiček lanskega leta 374 K 26 v, neplačani računi 2989 K 20 v, skupaj 18.302 K 37 v., preostanek, to je čisti dobiček 2836 K 29 v. Z ozirom na to, da je bilo do 1. sept. 1906 prodanega blaga za 46.063 K 66 v, kaže ta dobiček 5% dividendo. Vsak torej, ki čez društvo zabavlja, stavi to iz gotovega hudobnega namena društvu škodovati. Vse dobromisleče vabimo, če so že člani, da svoje potrebe nabavljajo le pri društvu, kajti blago prodaja se če le mogoče ceneje kot zunaj in dobiček se koncem leta med člane razdeli. One pa, ki še niso člani vabimo, da društvu pristopijo, kajti ideal naš je v tem društvu zbrati vse ljubljansko pošteno delavstvo. Svoji k Svoji! Odbor.

Iz Mojstrane. Malo se čuje iz našega triglavskega kota. Mnogo sicer pišejo o naših krajih po nemških, čeških in tudi slovenskih listih, a o naših socialnih razmerah se ne čuje z lepa kaka besedica. Mimo nas hodi na stotine turistov vsako leto, a ne vidijo nos; ali pa če slučajno komu obtiči oko na naši cementni tovarni, se ne zmeni mnogo za nas, ker mora hiteti dalje v lepe hribe. Pri nas imamo strokovno društvo cementnih delavcev, ki ima sedaj bolj malo članov, ki so pa zato bolj pridni in za društvo na delu. Ti zares delajo in se trudijo za društvo, žal le, da imajo delavci izven organizacije za njihove besede gluhe ušesa. Da društvo živi in da člani delajo, nam priča, da smo ustanovili pred kratkim javno ljudsko knjižnico, iz katere more izposojevati knjige vsakdo, ki biva v občini Dovje. Knjižnica šteje že približno sto knjig, a se bo v doglednem času s pomočjo dobrodelnih rok še izpopolnila. Pričakujemo, da se bo ljudstvo, in seveda tudi delavstvo z vne-mo posluževalo naše knjižnice in to bo najlepše plačilo za naše delo. Še nekaj bi pri tej priložnosti opomnili. Delavci, združujte se v strokovnem društvu, pristopajte pridno, ki še niste v društvu, oni pa, ki ste že pri društvu, držite se ga — kajti le tako bodo uspehi temu prepotrebemu društvu zagotovljeni.

Strokovna organizacija krščansko mislečih krojačev in šivilj se je ravnokar osnovala na Dunaju. Ta organizacija je bila prepotrebna in zato jo z veseljem pozdravljamo. Ravno krojači so najbolj izpostavljeni modernemu proizvodnemu sistemu, ki uniči malega krojača in šiviljo. »Društvo kršč. mislečih krojačev in šivilj ter podobnih obrti v Avstriji« se bo borilo za boljše plače, skrajšanje delavnega časa, preureditev delavnic potom tarifnih in podobnih pogodb. Podpore društva so sledeče: Udje, ki so brez dela in eno leto v društvu, dobe skozi 6 tednov po 6 K na teden, vsega vkup 36 K; skozi pet tednov 25, skozi 4 tedne 16 K. Bolni člani, ki so že eno leto društveni, dobe skozi 6 tednov 50 v na dan dodatka k bolniškim denarju; po 6 tednih torej 21, po petih 17:50, po štirih tednih 14 K. Pri stankah in odpusčanju iz dela dobe pol

in celoletni društveniki skozi 3 tedne vsak teden 10 K 50 v podpore, tisti, ki so 2 leti društveniki skozi štiri, triletni društveniki pa skozi 6 tednov. Vpisnina v društvo znaša 40 vin., 1. razred plača na teden 25 v udnine, v rezistenčni fond pa 15 v, torej 40 v vsega skupaj; 2. razred udov plača 30, tretji 26 v tedenske udnine. Kedor hoče vstopiti v to prepotrebno organizacijo, naj naznani svoj vstop na: »Verband christl. Schneider und Schneiderinnen und verwandter Berufe Oesterreichs«. Wien I. Liebenberggasse 6. Organizacijo toplo priporočamo.

Okno v svet.

Taschenbuch für die christlichen Arbeiter Oesterreichs für das Jahr 1907. Cena 72 h. Naroči se: Dunaj VII., Kaiserstrasse 8. Poleg navadnih koledarskih podatkov prinaša na 94. straneh vezanimive sestavke, ki bodo zanimale vsakogar. Koledar priporočamo.

Uredba ponočnega dela delavk zagotovljena. V Brnu je zborovala od 17. do 27. septembra mednarodna konferenca za varstvo delavk. Konference so se udeležili zastopniki Avstrije, Belgije, Danske, Francoske, Nemčije, Holandske, Italije, Luksemburške, Portugala, Španije, Švice, Švedske in Angleške. Zastopniki teh držav so se zavzeli, da bodo države uredile ponočno delo delavk v glavnem sledeče: Ženske bodo imele najmanj enajst ur počitka in sicer od 10. ure zvečer do 9. ure zjutraj v vseh tistih podjetjih, kjer dela več kot 10 oseb. Postava postane veljavna v dveh letih.

Bratovske skladnice v Avstriji leta 1904. Iz zadnje statistike povzemamo sledeče podatke: Koncem leta 1904 je bilo za avstrijske rudarje 210 (l. 1903 pa 218) bratovskih skladnic z 110 bolniškimi in 206 (9 manj kot l. 1903) provizijskimi blagajnami, ki dajejo podpore ponesrečenim in ostarelim udom, ki ne morejo več delati. Premoženje bolniških blagajn je znašalo koncem l. 1904 4.732.985 K, (361.412 K več kot v pretečenem letu) in sicer od tega premoženja pride 171.633 K na bolniške blagajne pri eraričnih rudokopih. Pri teh bolniških blagajnah je bilo zavarovanih 380.529 oseb, kajti vsak delavec mora zavarovati tudi svojo družino (ženo in otroke).

Strokovna društva tekstilnih delavcev v Avstriji so v letu 1905 lepo napredovala. Lani je bilo vseh organiziranih delavcev po predilnicah 13.000 in letos jih je že 25.000. Dohodkov je imela zveza društev 180.000 K in stroškov 144.000 K. Največ se je izdalo za štrajke in sicer 100.000 K. V nobeni drugi stroki se ni primeroma toliko izdalo za štrajke in sicer zato, ker so bili do sedaj ravno delavci in delavke po predilnicah najslabše plačane. Saj je znano, kako so plačani na Kranjskem in vendar so bili še precej dobro v primeri z predilniškimi delavci v Šleziji, kjer je v nekaterih krajih še udomačena navada, da se dela po hišah in se potem plačuje prav po pasje, da cela družina ne zasluži niti krone na dan.

Snovanje ljudskih knjižnic na Nemškem. Osrednja zveza za ustanavljanje ljudskih knjižnic je v preteklem letu ustanovila ali zvečala 2080 knjižnic, ki so imele skupaj 100.712 knjig. Razdeljene so na sledeči način: Brandenburg 15.998 knjig; Zahodna pruska provinca 10.247 knjig; vzhodna pruska provinca 8994 knjig; na ostale province se pa je razdelilo od 4 do 8 tisoč knjig prov. Württemberg, Bavarski, Elsas-Lothringen, Hessen, Na Badensko je prišlo 8400, Anhalt 457, Braunschvajg 329, Thüringen 1160 knjig. Na vso Nemčijo je prišlo torej 98.100 knjig, v druge kraje so jih pa dali 2612. Od leta 1899 so že dali 381.134 knjig med svet. S pomočjo te osrednje zveze ustanavljajo razne ljudske in šolske knjižnice po mestih in deželi. Izdala je osrednja zveza tudi zapisnik nemškega leposlovja, kateremu je pridejan tudi navod za ustanavljanje in vodstvo knjižnic. Ali ne bi bilo pri nas treba mnogo večjo pozornost obrniti na knjižnice? Delavstvo rado bere ob prostih urah, a bralo naj bi dobre knjige, ki bi mu

kaj koristile. Mnogo slabega berila se širi pri nas, ki prihaja iz judovskih rok in napolnuje celo deželo. A kdo ima koristi od tega? Judje, ki spečavajo knjige — šundromane ala »grofica beračica«, ki nimajo niti mrvice blažilnega na sebi. Proč s takimi knjigami, ki nimajo druge vrednosti na sebi kot papir.

Listnica uredništva. Vse naše cenjene dopisnike in sodelavce prosimo, naj na svojih dopisih nikoli ne pozabijo zapisati natančni datum. Če kak tak dopis vsled preoblega gradiva obleži in ga hoče urednik pozneje spraviti v list, ne ve odkdaj je dopis in koliko je zastaran.

Ljubljana

Stari trg 10.

Ivan Podlesnik ml.

priporoča svojo

trgovino s klobuki in čevlji.

Velika zaloga. ✱ Solidno blago. Zmerne cene.

(Sklicateljem na ta oglas znaten popust.)

Ne prezrite!

Kdor hoče res postrežen biti z

8 52—12

dobrim, naravnim belim in črnim vinom,

naj se izvoli obrniti na staro znano in odlikovano trgovino z vinom

Anton Ivanov Pečenko
v Gorici.

Postrežba točna in poštena. Cene zmerne.

Ne prezrite!

Delavci, trgovci pozor!

Slavnemu občinstvu uljudno priporočam svojo preurejeno

krojaško delavnico

v kateri izdelujem **moške obleke**, kakor tudi vsakovrstne **uniforme**, in vsa druga v to stroko spadajoča dela.

Delavcem v oddaljenih krajih drage volje postrežem z vzorci. Sprejemam tudi **že kupljeno blago v delo.**

Izdelujem vse po najnovejšem kroju točno in natančno po meri. Delo sprejemam v vsakem kroju in vsaki množini. Slav. konsumnim društvom in gospodom trgovcem priporočam posebni oddelek za izdelavo **konfekcij, oblek za prodajo, od najpreprostejše do najfinejše izvršitve.** Na zahtevo dam tem še bolj natančna pojasnila.

Svoji k svojim! Delavci, trgovci, podpirajte domačo tvrdko.

Za obilna naročila uljudno prosi

Matija Lazar
krojaški mojster v Kropi.

Cene brez konkurence!

Domača, poštena tvrdka!

Svoji k svojim!